

Sunčica Hajdarović*

PRIZNAVANJE PRESUDA MEĐU DRŽAVAMA ČLANICAMA EVROPSKE UNIJE U NOVOM KRIVIČNOM POSTUPKU – PRAKSA SUDA EVROPSKE UNIJE

Sažetak

Područje Evropske unije je prostor slobode, sigurnosti i pravde, te u skladu s njim Evropska unija teži cilju razvijanja i održavanja istinskog područja pravde. To se postiže kroz razne mehanizme harmonizacije pravnih akata Evropske unije i nacionalnih akata država članica Unije. Saradnja država u okviru krivičnog pravosuđa realizuje se kroz razne oblike regionalne saradnje, kako za potrebe krivičnog postupka koji je u toku, tako i za ostvarenje ciljeva nakon pravosnažnog raspravljanja o konkretnom krivičnom djelu. U skladu s tim donesena je i Okvirna odluka 2008/675/PUP od 24. jula 2008. godine o poštovanju presuda među državama članicama Evropske unije u novom krivičnom postupku. Sud Evropske unije je po prvi put u predmetu C-171/16, Trajan Beškov protiv Sofijske rajonne prokurature (Okružnog suda u Sofiji, Bugarska) donio prethodnu odluku o Okvirnoj odluci 2008/675/PUP. U radu je prikazana analiza Okvirne odluke i spomenute presude, te istaknut značaj i jedne i druge za razvoj krivičnog prava u Evropskoj uniji.

Ključne riječi: uzajamno priznanje presuda, okvirna odluka, novi krivični postupak

* Viša asistentica na Pravnom fakultetu Univerziteta “Džemal Bijedić” u Mostaru,
suncica.hajdarovic@unmo.ba;

I UVOD

Ugovorom o Evropskoj uniji iz 1990. godine (potpisana 7. februara 1992. u gradu Maastrichtu, Nizozemska, a stupio na snagu 1. novembra 1993. godine) stvorena je Evropska unija. Riječ je o presudnom događaju u stvaranju Evropske unije. Tim je Ugovorom službeno utemeljen naziv "Evropska unija".

Evropska unija (EU) je područje unutar kojeg se ljudi slobodno kreću i nastanjuju. Da bi takvo kretanje ljudi unutar EU, prije svega, bilo sigurno, potrebno je uspostaviti mehanizme zaštite, odnosno težiti cilju razvijanja i održavanja istinskog evropskog područja pravde. U tu svrhu, važno je poštovati pravila (uredbe, odluke, direktive, preporuke i mišljenja) koja se direktno primjenjuju ili implementiraju u nacionalno zakonodavstvo. Shodno tome, potrebno je da se i krivične presude koje su donesene u jednoj državi članici EU poštuju i u drugoj državi članici EU.

Saradnja država u okviru krivičnog pravosuđa realizuje se kroz razne oblike regionalne saradnje, kako za potrebe krivičnog postupka koji je u toku, tako i za ostvarenje ciljeva nakon pravosnažnog raspravljanja o konkretnom krivičnom djelu. Zbog toga postoje razne regionalne i univerzalne međunarodne norme čiji je cilj saradnja među državama u oblasti izručenja, međunarodne krivičnopravne pomoći, ustupanja krivičnog gonjenja stranoj državi i izvršenje krivične presude.

S obzirom na prethodno navedeno, a u kontekstu što efikasnijeg funkcionalisanja krivičnog pravosuđa u EU, donesena je Okvirna odluka 2008/675/PUP od 24. jula 2008. godine o poštovanju presuda među državama članicama Evropske unije u novom krivičnom postupku (Okvirna odluka), o kojoj će u nastavku biti više riječi. Sud Evropske unije (Sud EU) je u predmetu *Criminal Procedure against Maria Pupino*¹ prvi put donio prethodnu odluku o okvirnoj odluci. Tom odlukom je ustanovljen posredan učinak prava Unije odnosno obaveza sudova država članica da tumače vlastito pravo u skladu sa okvirnim odlukama. Od stupanja na snagu Lisabonskog ugovora vrijedi ne samo posredan, već i neposredan učinak u nacionalnom pravu.

1) Criminal Procedure against Maria Pupino, C-105/03 od 16.6.2005. godine

Priznavanje presuda među državama članicama evropske unije u novom krivičnom postupku - Praksa suda evropske unije

1. Okvirna odluka 2008/675/PUP

Okvirna odluka 2008/675/PUP od 24. jula 2008. godine o poštovanju presuda među državama članicama Evropske unije u novom krivičnom postupku utemeljena je članom 88. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije² (UFEU), bivši član 30. Ugovora o Evropskoj uniji³ (UEU), kojim je propisano da će misija Europol-a⁴ poduprijeti i ojačati djelovanje policijskih i drugih službi zaduženih za izvršavanje zakona država članica i njihovu uzajamnu saradnju u sprječavanju i suzbijanju teškog kriminaliteta koji pogarda dvije ili više država članica, terorizma i oblika kriminaliteta koji utječu na zajednički interes obuhvaćen politikom Unije.

Okvirna odluka zamjenjuje odredbe o razmatranju krivičnih presuda u članu 56. Konvencije Savjeta Evrope od 28. maja 1970. godine o međunarodnoj primjeni presuda u odnosima između država članica koje su članice ove Konvencije. Informacije o dosadašnjim presudama mogu se dobiti putem sistema EU za razmjenu informacija iz krivične evidencije (ECRIS).

Okvirnom odlukom o poštovanju presuda među državama članicama Evropske unije u novom krivičnom postupku omogućeno je pravosudnim tijelima jedne države članice da u obzir uzimaju pravosnažne krivične preseude⁵ koje su donijeli sudovi u drugim državama članicama.

2. Zaštita osnovnih prava

Prema članu 1. i uvodnoj izjavi 12., ova Okvirna odluka poštuje osnovna prava i opća načela predviđena članom 6. Ugovora o Evropskoj uniji i Poveljom o osnovnim pravima Evropske unije (Povelja). U tom kontekstu, neke države članice izričito se pozivaju na zaštitu osnovnih prava i općih principa prava EU u svom zakonodavstvu kojim se preuzima Okvirna odluka o razmatranju prošlih presuda u novom krivičnom postupku. U nekim državama članicama, prethodna osuđujuća presuda se ne uzima u obzir

2)Ugovor o funkcionisanju Evropske unije (prečišćena verzija iz 2016. godine) SL C 202 (2016) <http://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties.html?locale=hr>

3) Ugovor o Evropskoj uniji (prečišćena verzija iz 2016. godine) SL C 202 (2016) <http://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties.html?locale=hr>

4) EUROPOL – Evropski policijski ured (European police office) je namijenjen policijskoj saradnji država članica i osnovan je kao prva ustanova trećeg stupa Evropske unije.

5) Članom 2. Okvirne odluke o poštovanju presuda među državama članicama Evropske unije u novom krivičnom postupku od 24.7.2008. godine data je definicija presude gdje se ona određuje kao: „bilo koja pravomoćna odluka krivičnog suda kojom se utvrđuje krivnja za krivično djelo.“

ukoliko postoji razlog za vjerovanje da bi sloboda i prava lica osuđenih u drugoj državi članici mogli biti povrijeđeni. Alternativno, neke države članice imaju izričit zahtjev da prethodna osuda bude konzistentna sa pravom na pravično suđenje u smislu člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP) u njihovom nacionalnom zakonodavstvu o transpoziciji.⁶⁾

3. Glavni elementi Okvirne odluke

Okvirna odluka 2008/675/PUP ima za cilj da osigura da domaća osuđujuća presuda i osude iz drugih država članica imaju slične pravne učinke.

Član 3. je centralna odredba Okvirne odluke. Oslanja se na princip jednakosti presuda i predviđa da u stranim i domaćim presudama u principu moraju biti jednakopravni efekti po nacionalnom pravu (princip ekvivalencije). Bitno je istaknuti da u kontekstu „novog krivičnog postupka“⁷⁾ države članice moraju osigurati da se presude koje su donesene u drugoj državi članici uzmu u obzir na temelju istih pravila kao i prethodne presude nacionalnih sudova. Cilj održavanja i razvijanja područja slobode, sigurnosti i pravde nalaže omogućavanje poštovanja informacija⁸⁾ o presudama donesenim u državama članicama izvan države članice koja ih je donijela, kako radi sprječavanja novih krivičnih djela tako i u mogućim novim krivičnim postupcima. Dakle, presude izrečene u matičnoj državi i presude iz drugih država članica moraju za rezultat imati jednakovrijedne pravne učinke (načelo „jednakovrijednosti“).

Član 3. stavovi 1. i 2. bave se općim krivičnim principima predviđenim u krivičnim zakonima i postupcima za uzimanje u obzir inostranih presuda u drugoj državi članici u novom krivičnom postupku. Sprovođenje člana 3., stavova 4. i 5. mora biti procijenjeno uzimajući u obzir nacionalne principale i procedure krivičnog zakona koji se posebno tiču izricanja kazni (kao što su ukupne kazne).

Prethodne osude moraju biti uzete u obzir u prethodnom postupku, u samom krivičnom postupku i izvršenju kazni (član 3. stav 2.). Posebno razmatranje treba dati ranijim presudama u pogledu važećih proceduralnih

6) <https://www.jurion.de/gesetze/eu/52014dc0312/> 15.1.2018.

7) „Novi krivični postupak“ u smislu člana 3. stava 1. Okvirne odluke treba tumačiti da u smislu te odredbe podrazumijeva postupak čiji je predmet izvršenje kazne koju je izrekao sud jedne države članice, pri čemu treba poštovati prethodnu presudu koju je donio sud druge države članice.

8) Informacija koje su dobivene prema važećim instrumentima o uzajamnoj pravnoj pomoći ili o razmjeni informacija iz kaznene evidencije.

Priznavanje presuda među državama članicama evropske unije u novom krivičnom postupku - Praksa suda evropske unije

pravila koja se odnose na: privremeni pritvor, pravnu klasifikaciju djela, prirodu, vrstu i visinu kazne i pravila koja određuju izvršenje odluke.

Razmatranje ranijih presuda u drugoj državi članici u novoj proceduri ne utiče na izmjene, ukidanje ili pregled ovih ranijih presuda, dakle prethodne presude ili odluke prilikom njihovog izvršavanja od strane države članice u kojoj se vodi novi postupak ne smiju biti izmijenjene, ukinute ili ponovo razmatrane.

Stavom 4. člana 3. Okvirne odluke određeno je da se u skladu sa stavom 3. stav 1. ne primjenjuje u tolikoj mjeri da bi, ako je prethodna presuda bila nacionalna presuda države članice u kojoj se vodi novi krivični postupak, poštovanje prethodne presude, u skladu s nacionalnim pravom te države članice, imalo učinak ometanja, poništavanja ili revidiranja prethodne presude ili bilo koje odluke koja se odnosi na njen izvršenje.

Član 3. stav 5. Okvirne odluke trebalo bi tumačiti, *inter alia*, u skladu s uvodnom izjavom 8.⁹, na takav način da, ako je nacionalni sud u novom krivičnom postupku, prilikom poštovanja prethodno izrečene kazne koja je donesena u nekoj drugoj državi članici, mišljenja da bi izrečena kazna, čija visina unutar ograničenja nacionalnog prava, bila nesrazmerno stroga za prekršitelja, s obzirom na njegove ili njene okolnosti, te ako se svrha kažnjavanja može postići nižom kaznom, nacionalni sud može na priklađan način smanjiti kaznu, ako bi isto bilo moguće i u potpuno domaćim slučajevima.

Također, bitno je istaći i da se u uvodnoj izjavi broj 5. Okvirne odluke navodi da „*bi trebalo vrijediti načelo po kojem bi države članice trebale priznavati presudu koja je donesena u ostalim državama članicama učinke jednake vrijednosti učincima presudi koju su donijeli njihovi vlastiti sudovi u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, bez obzira da li su u nacionalnom zakonodavstvu ti učinci suštinski ili su učinci procesnog ili materijalnog prava.*“ Učinkovita pravosudna saradnja zahtijeva visoku razinu povjerenja između država članica, pa primjena načela uzajamnog priznavanja može biti suspendirana samo ako neka država članica ozbiljno i neprekid-

9) Uvodna izjava 8. Okvirne odluke 2008/675: „U slučaju kad su tokom krivičnog postupka u državi članici dostupne informacije o prethodnoj presudi u nekoj drugoj državi članici, trebalo bi što je više moguće izbjegavati da se prema osobi u pitanju postupa nepovoljnije nego što bi se postupalo da je prethodna presuda bila nacionalna.“

no krši načela iz člana 6. stava 1. Ugovora o Evropskoj uniji.¹⁰ Upravo ta obaveza poštovanja presuda donesenih u državama članicama EU jedna je od izravnih posljedica postojanja područja slobode, sigurnosti i pravde koje Unija nudi svojim građanima. Načelo uzajamnog priznavanja presuda osnovno je načelo pravosudne saradnje u krivičnim stvarima između država članica Evropske unije i Evropsko vijeće ga smatra “kamenom temeljcem” pravosudne saradnje ne samo u krivičnim već i u građanskim stvarima, a odnosi se i na presude i na ostale odluke pravosudnih tijela. Ta su stajališta usvojena Zaključcima Evropskog vijeća na sastanku održanom 15. i 16. oktobra 1999. u Tempere-u sa ciljem stvaranja prostora slobode, sigurnosti i pravde.¹¹ Međutim, ova Okvirna odluka ne teži usklađivanju pravnih posljedica koje različita nacionalna zakonodavstva pridaju postojanju prethodne presude i obaveza poštovanja prethodnih presuda koje su donesene u drugim državama članicama postoji samo u tolikoj mjeri da se prethodne nacionalne presude poštuju prema nacionalnom pravu.

a) Status implementacije i efekti neprovodenja

Okvirne odluke moraju biti implementirane u nacionalni zakon od strane država članica, kao i bilo koje druge zakonodavstvo EU koji nije direktno primjenjivo. One su obavezujuće za države članice u pogledu rezultata koji treba postići, ali izbor oblika i sredstava ostaje kod vlasti država članica. Okvirne odluke nemaju direktnog efekta.

Iako nedostatak implemenzacije u jednoj državi članici nema direktni uticaj na druge države članice, važno je u interesu sprovođenja pravde da sud u jednoj državi članici može biti u stanju da uzme u obzir konačne odluke u krivičnom postupku koje su donesene u drugim državama članicama. Podršku pruža decentralizovani informacioni sistem ECRIS, koji omogućava efikasnu razmjenu informacija o krivičnim osuđujućim presudama izrečenim državljanima drugih država članica. Prava primjena principa jednakosti i potreba za stranim osuđujućim presudama u principu imaju isti pravni efekat kao i osuđujuće presude u zemlji i veoma su važne

10) I. Turudić, T. Pavelin Borzić, I. Bujas, „Odnos načela uzajamnog priznavanje/povjerenja i provjere dvostrukе kažnjivosti“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, broj 2/2015, 1081.

11) Tampere European Council 15 and 16 october 1999, Presidency conclusions,
http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm

u evropskoj pravosudnoj oblasti.

b) Terminološka (ne)ujednačenost pojmove iz Okvirne odluke

Sve države članice nisu formalno primijenile definiciju “osude” kao „bilo koje pravomoćne odluke krivičnog suda kojom se utvrđuje krivnja za krivično djelo“, dakle, neke države članice nisu pružile eksplisitnu definiciju onoga što podrazumijevaju pod “presudom” u smislu Okvirne odluke (npr. Danska, Francuska, Letonija, Luksemburg, Rumunija, Slovenija, itd.). Umjesto toga, ove države članice primjenjuju opća načela i definicije svog krivičnog zakona. Na primjer, Letonija i Rumunija u svom zakonodavstvu govore o “ponavlajućem djelu” umjesto eksplisitnog definisanja ranijih osuđujućih presuda.

Netačna upotreba izraza “prethodno osuđujuće presude” može dovesti do razlika u obimu Okvirne odluke - posebno u vezi sa konačnim odlukama - a time i nedostatku pravne sigurnosti za svakog pojedinca. Pored toga, odredba Okvirne odluke, koja zahtijeva samo “konačne odluke” koje treba uzeti u obzir, mora se posmatrati u kontekstu procesnih garancija osumnjičenih i optuženih u krivičnim stvarima širom EU. Ograničavanje obima na konačne odluke u potpunosti poštuje i podržava princip pretpostavke nevinosti, koja je u srcu zaštite osnovnih procesnih prava u krivičnom postupku, u Okvirnoj odluci.

Danska, Finska, Hrvatska, Luksemburg, Letonija i Švedska nisu odredile nikakve dodatne uslove za uzimanje u obzir ranijih presuda. U ovim državama članicama, sudovi mogu povećati ili smanjiti kaznu izrečenu osuđujućom presudom u drugoj državi članici, po istom principu kao i presudu donesenu u vlastitoj državi (princip sudske diskrecije). Ovakav pristup doprinosi principu uzajamnog priznavanja jer odražava solidno povjerenje u konačne sisteme osuđivanja i krivične evidencije drugih država članica.

c) Zahtjevi za razmatranje inostranih presuda

U većini država članica nadležni organi moraju primijeniti princip dvostrukog kriminala (u skladu sa nacionalnim odredbama i mjerama za implementaciju) ako u pojedinačnim slučajevima uzmu u obzir ranije osuđujuće presude. To znači da sudovi mogu priznati raniju osuđujuću presudu samo ako je u njoj presuđeno za krivično djelo koje je kažnjivo po nacio-

nalnom zakonu.

Pregled dvostrukog kriminala je opravdan u kontekstu Okvirne odluke, koja jedino reguliše da se osude koje su dane u drugoj državi članici “uzimaju u obzir” u istoj mjeri kao i ranije osuđujuće presude u zemlji i da imaju “ekvivalentne zakonske efekte”. Stoga, ukoliko određena djela koja su u osnovi prethodne presude, nisu kažnjiva u jednoj od država članica u kojoj se zahtijeva njeno priznanje, sudovi ne mogu “dati ekvivalentne pravne efekte” na tu osuđujuću presudu, jer ne bi bilo pravnih efekata kada bi to bio čisto domaći slučaj.

Tekst mađarskog zakona blago odstupa od toga: sankcije ili mjere koje su izrečene odlukom stranog suda “ne smiju kršiti mađarski zakon”. Hollandski zakon koristi izraz “uporediva krivična djela”. To može biti krivično djelo prema stranom zakonu, koji se može formulisati drugačije, ali koji teži zaštiti istih pravnih interesa i stoga spada u istu kategoriju krivičnih djela u koju spadaju i krivična djela prema holandskom zakonu, na koji se primjenjuje odredba. Prema slovačkim odredbama, prethodna osuđujuća presuda se također uzima u obzir kada je država obavezna da to učini u skladu sa međunarodnim sporazumom kojem je pristupila.

Neke države članice su postavile druge uslove koje moraju ispuniti posred dvostrukog kriminala. Ovo uključuje uslov da moraju biti dostupne dodatne informacije o ranijoj osudi.

d) Smisao i svrha Okvirne odluke

Okvirna odluka 2008/675/PUP uspostavlja centralni princip ekvivalentnosti stranih i domaćih presuda u novom krivičnom postupku. Ovim se potvrđuje princip da osuda koja je data u drugoj državi članici prema nacionalnom pravu treba da ima ekvivalentne, stvarne, proceduralne ili suštinske efekte kao i presuda koja je izrečena na njenoj domaćoj teritoriji.

Okvirna odluka značajno doprinosi promovisanju međusobnog povjerenja u krivično pravo i sudske odluke u evropskom pravosudnom području, jer podržava kulturu pravosuđa u kojoj se u načelu uzimaju u obzir ranije presude izrečene u drugim državama članicama.

Dakle, usko povezano sa načelom međusobnog priznavanja presuda između država članica EU u novom krivičnom postupku, je i načelo uzaja-

Priznavanje presuda među državama članicama evropske unije u novom krivičnom postupku - Praksa suda evropske unije

mnog povjerenja među državama članicama EU. Smisao i svrha Okvirne odluke jeste promicanje međusobnog povjerenja u krivično pravo i sudske odluke u EU. Navedeno ističe i Sud pravde u odluci *Zarraga*¹²: “*Kao što je istaknuto u stavu 46. ove presude, sistemi za priznavanje i izvršenje presuda donesenih u državi članici, a koje su utvrđene tim propisom temelje se na načelu uzajamnog povjerenja između država članica u činjenici da su njihovi nacionalni pravni sistemi sposobni za pružanje ekvivalentne i učinkovite zaštite temeljnih prava, priznatih na razini Evropske unije, osobito u Povelji o temeljnim pravima.*”

Ovom Okvirnom odlukom može se poboljšati učinkovita primjena krivičnog pravosuđa, uvođenjem pravnih instrumenata kojima se može procijeniti prekršiteljeva kaznena prošlost i time zaštiti žrtve, te ova Okvirna odluka ima značajnu dodatnu vrijednost u promicanju međusobnog povjerenja u krivično pravo i sudske odluke u evropskom području pravde, jer potiče pravosudnu kulturu u kojoj se prethodne presude donesene u drugoj državi članici u načelu uzimaju u obzir.¹³

Zbog boljeg razumijevanja Okvirne odluke 2008/675/PUP u nastavku slijedi analiza presude Suda Evropske unije u predmetu C-171/16, Trajan Beškov protiv Sofijske rafionne prokurature (Okružnog suda u Sofiji, Bugarska).

1. Odluka Suda Evropske unije u predmetu C-171/16

Sud Evropske unije u predmetu C-171/16, Trajan Beškov protiv Sofijske rafionne prokurature (Okružnog suda u Sofiji, Bugarska), povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju člana 276. UFEU, je dana 21. septembra 2017. godine donio presudu koja se odnosi na poštovanje presude prethodno donesene u drugoj državi članici u novom krivičnom postupku u svrhu izricanja jedinstvene kazne.”

1.1. Činjenično stanje

Odlukom koju je 13. decembra 2010. godine donio Zemaljski sud u Klagenfurtu, Austrija Trajan Beškov, bugarski državljanin, bio je osuđen

12) *Zarraga*, C-491/10, tačka 70., od 22. decembra 2010. godine

13) Izvještaj komisije Evropskom parlamentu i Vijeću o provedbi od strane država članica Okvirne odluke 2008/675/PUP od 24.7.2008., 11.

na kaznu oduzimanja slobode u trajanju od osamnaest mjeseci, od kojih je šest mjeseci bezuslovno, a dvanaest mjeseci uslovno uz vrijeme provjeravanja od tri godine zbog krivičnog djela prikrivanja, počinjenog 14. novembra 2010. u Austriji.

Sud koji je podnio zahtjev objašnjava da je dio kazne zatvora od šest mjeseci bio izvršen u vremenskom periodu od 13. decembra 2010. do 14. maja 2011., pri čemu je uračunato razdoblje tokom kojeg je T. Beškov bio u istražnom zatvoru. Vrijeme provjeravanja od tri godine počelo je teći 14. maja 2011. godine.

Odlukom, koju je Sofijski Rajonen sad (Okružni sud u Sofiji, Bugarska) donio 29. aprila 2013. godine, T. Beškov bio je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od godinu dana jer je 19. novembra 2008. u Sofiji počinio krivično djelo lahke tjelesne ozljede u vidu narušavanja zdravlja i nasilničkog ponašanja.

Bugarska tijela i dalje traže T. Beškova, pa kazna za prethodno navedeno djelo još nije izvršena.

Dana 14. maja 2015. godine Okružni sud u Sofiji primio je zahtjev koji je T. Beškov poslao preko svog zastupnika *ad litem*, a kojim on traži primjenu člana 23. stava 1. i člana 25. stava 1. Kaznenog zakonika. Tako on u svrhu izvršenja kazne izrečene odlukom od 29. aprila 2013. traži da mu se izrekne jedinstvena kazna oduzimanja slobode koja odgovara najvišoj kazni koju su izrekli austrijski i bugarski sudovi.

Budući da je jednu od kazni izrekao inostrani sud, sud koji je uputio zahtjev pita se treba li on prethodno priznati odluku austrijskog suda ili može li, ili mora li, na temelju Okvirne odluke 2008/675, prihvati zahtjev T. Beškova.

1.2. Pravna pozadina

Naime, Bugarska je parlamentarna zastupnička demokratska republika, koja je 1. januara 2007. godine postala članica Evropske unije. Shodno ovoj činjenici, Republika Bugarska se obavezala da će u svoje zakonodavstvo implementirati odluke koje se su donesene na nivou Evropske unije.

U skladu s članom 8. stavom 2. Kaznenog zakonika (Nakazatelenog kodeksa), koji je stupio na snagu 27. maja 2011. godine i koji za svrhu ima

Priznavanje presuda među državama članicama evropske unije u novom krivičnom postupku - Praksa suda evropske unije

provesti u bugarsko pravo Okvirnu odluku 2008/675, određeno je da: „Pre-suda koja je donesena u drugoj državi članici EU i postala pravomoćna za djelo koje predstavlja krivično djelo u skladu s tim bugarskim kaznenim zakonikom poštuje se u svakom krivičnom postupku koji se u Bugarskoj vodi protiv iste osobe.“

Član 23. stav 1. istog zakonika predviđa da „ako je istim djelom počinjeno više krivičnih djela ili ako je osoba počinila više različitih krivičnih djela, a ni za jedno od tih krivičnih djela ta osoba još nije osuđena pravomoćnom presudom, sud, nakon što je zasebno odredio kaznu za svako od tih krivičnih djela, izriče najveću kaznu.“

Dalje, u članu 25. stavovima 1. i 2. navedenog zakonika propisano je: „Odredbe (člana 23.) primjenjuju se također kada je osoba osuđena različitim presudama. Kada je kazna izrečena u jednoj od presuda u cijelosti ili djelomično izvršena, ona se u svrhu izvršenja kazne uračunava ako je iste vrste kao i jedinstvena kazna.“

Član 24. Kaznenog zakonika također predviđa da sud može, kada su izrečene kazne iste vrste, a što je ovdje slučaj, povisiti jedinstvenu kaznu za polovicu, pri čemu ne smije prijeći dvostruku gornju granicu, odnosno, s jedne strane, gornju granicu kazni izrečenih za svako od krivičnih djela te vrste, i s druge strane, u svakom slučaju, gornju granicu predviđa za najvišu od tih kazni.

Član 2. stav 2. Nakazatelno-procesualnog zakonika (Zakonik o krivičnom postupku), predviđa da bugarska tijela ne izvršavaju pravosnažnu presudu koju je donio sud druge države ako nije priznata prema postupku na temelju bugarskog zakonodavstva. Stav 3. tog člana pojašnjava da se njegov stav 2. ne primjenjuje kada je drugačije predviđeno međunarodnim ugovorom kojeg je Republika Bugarska stranka, te koji je potvrđen, objavljen i stupio na snagu.

U dijelu posvećenom priznanju i izvršenju presude koju je izrekao inostrani sud, u članu 463. tog zakonika navodi se da bugarska tijela priznaju i izvršavaju pravosnažnu presudu koju je izrekao inostrani sud kada na temelju bugarskog zakonodavstva djelo za koje je podnesen zahtjev predstavlja krivično djelo, a počinitelj je krivičnopravno odgovoran kad je presuda izrečena uz puno poštovanje načela utvrđenih u Evropskoj konvenciji

za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹⁴ i njenih protokola kojih je Republika Bugarska stranka, kada počinitelj nije osuđen za krivično djelo koje se smatra političkim krivičnim djelom, ili za krivično djelo povezano s takvim krivičnim djelom, ili za ratni zločin, kada Republika Bugarska nije priznala presudu koju je izrekao drugi inostrani sud u odnosu na istog počinitelja i za isto krivično djelo, te kada presuda nije suprotna temeljnim načelima bugarskog krivičnog i krivičnog procesnog prava.

Član 466. stav 1. navedenog zakonika predviđa da odluka kojom je priznata presuda koju je donio inostrani sud ima učinak kao i presuda koju je donio bugarski sud.

1.3. Prethodna pitanja i analiza odluke Suda Evropske unije

Shodno svemu prethodno navedenom, pred Okružnim sudom u Sofiji, Bugarska, našlo se nekoliko dilema, pa je isti sud uputio Zahtjev za prethodnu odluku Sudu EU, koji se odnosi na tumačenje Okvirne odluke Vijeća 2008/675 od 24. jula 2008. godine o poštovanju presuda među državama članicama Evropske unije u novom krivičnom postupku.

Jedno od tih pitanja se odnosilo na to kako treba tumačiti pojam „novi krivični postupak“ iz Okvirne odluke 2008/675 i mora li taj postupak nužno biti povezan s utvrđenjem krivice za počinjeno krivično djelo ili se također može raditi o postupku u okviru kojeg prema nacionalnom pravu druge države članice kazna izrečena prethodnom sudskom odlukom treba konzumirati (drugu kaznu) ili se u nju uračunati, odnosno biti predmet zasebnog izvršenja.

Budući da su i Republika Austrija i Republika Bugarska članice područja slobode, sigurnosti i pravde, načelo međusobnog priznavanja treba primijeniti u okviru kretanja i primjene sudskih odluka u tom području, i to prema pravilima koja proizilaze iz zakonodavnih instrumenata koji su na snazi, a kako ih tumači Sud. Tako valja podsjetiti da prema sudske praski nastaloj na temelju presude od 11. februara 2003., *Gözütok i Brügge*¹⁵, učinak međusobnog priznavanja jest taj da sud jedne države članice mora prihvati sudske odluke druge države članice kao da je njegova vlastita,

14) Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisana u Rimu 4. novembra 1950. godine

15) Gözütok i Brügge C-187/01 i C- 385/01, EU:C:2003:87, I-5689, od 11.2.2003. godine

Priznavanje presuda među državama članicama evropske unije u novom krivičnom postupku - Praksa suda evropske unije

iako bi domaće pravo dovelo do drugačijeg rješenja.¹⁶

Naime, Sud je istakao da je svrha člana 1. stava 1. Okvirne odluke utvrditi uvjete pod kojim se u toku novog krivičnog postupka protiv neke osobe u državi članici, poštju prethodne presude koje su donesene protiv te iste osobe zbog različitih djela u drugim državama članicama. Države moraju osigurati da se prethodne presude donesene u drugim državama članicama poštiju i da imaju jednakovrijedne pravne učinke kao i nacionalne presude, a kako je to istaknuto u članu 3. Okvirne odluke kao i u izjavama 2. i 7. Okvirne odluke. Iz toga slijedi bitan zaključak, a to je da se Okvirna odluka 2008/675 ne primjenjuje samo na postupke u vezi s eventualnim utvrđivanjem krivnje osobe protiv koje se vrši krivični progon, nego i na postupke o izvršenju kazne za koje se mora poštovati presuda prethodno donesena u drugoj državi članici. Prethodno priznavanje strane sudske presude ne samo da bi bilo suprotno samom tekstu Okvirne odluke, koji uopće ne nameće takvu formalnost, nego i načelima navedenim u Okvirnoj odluci.

Okvirnu odluku Vijeća 2008/675/PUP od 24. jula 2008. godine o poštovanju presuda među državama članicama EU u novom krivičnom postupku, treba tumačiti na način da se ona primjenjuje na nacionalni postupak čiji je predmet izricanje, u svrhu izvršenja, jedinstvene kazne oduzimanja slobode kojom se poštuje kazna koju je toj osobi izrekao nacionalni sud kao i kazna koju je prethodnom presudom toj istoj osobi izrekao sud druge države članice zbog različitih djela. Ta obaveza poštovanja jedna je od izravnih posljedica postojanja područja slobode, sigurnosti i pravde koje unija nudi svojim građanima.

Bitno je istaknuti na ovom mjestu da se u predmetnom slučaju radi o realnom sticaju krivičnih djela, te je u toj situaciji načelo individualizacije središnje pitanje. Matematičko zbrajanje svih kazni izrečenih za djela počinjena tokom razdoblja u kojem nije bilo upozorenja ni zaštitnog nadzora najčešće će biti neproporcionalno u odnosu na posebne karakteristike počinitelja i okolnosti počinjenja djela i time neopravdano. Ako je nepravedna, kazna će sigurno dovesti do otpora i time do recidivizma prije nego do po-

16) Mišljenje nezavisnog advokata Yvesa Bota, od 17. maja 2017. godine u predmetu C-171/16, Trajan Beškov uz sudjelovanje Sofijaska rajonna prokatura, Zbornik sudske prakse, CVRIA, 5. (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:62016CC0171&from=HR>) 12.12.2017.

pravljanja. Time se opravdava ovlast dodijeljena sudu, da ocjenjujući potrebnu individualizaciju u granicama utvrđenim zakonom, najprimjerenoj objedini sankcije koje se primjenjuju na krivična djela počinjena tokom tog počiniteljevog razdoblja života. Budući da te sankcije mogu biti različite, to pretpostavlja da sud raspolaže marginom prosudbe koja mu omogućava da rješenje koje će donijeti prilagodi težini djela, okolnostima pod kojima su ona počinjena i posebnim karakteristikama počinitelja, posebno njegovoj dobi. Što se tiče poštovanja i objedinjavanja odluka koje potiču od sudova koji se nalaze u različitim državama članicama, također se moraju poštovati posebnosti koje mogu postojati u primjenjenim zakonodavstvima ako ne dovode u pitanje jedinstvo, djelotvornost i nadređenost prava Unije. Upravo to načelo je utvrđeno u Okvirnoj odluci 2008/675.¹⁷ Sud koji naknadno postupa ne može stranu sudsку odluku izmijeniti ni u kojem smislu, dakle, za primjenu vlastite odluke sud koji zadnji odlučuje ne može ni povećati ni smanjiti prethodnu kaznu, ni opozvati uvjetnu osudu koja uz nju može biti određena. Član 3. stav 3. Okvirne odluke 2008/675 utvrđuje to načelo. Bitno je istaknuti i to da je pojam „krivični postupak“ definišan članom 2. tačkom b) Okvirne odluke 2009/315/PUP¹⁸ kao „faza prije suđenja, samo suđenje i izvršenje presude“. Ta okvirna odluka i Okvirna odluka 2008/675/PUP usko su povezane jer se prva odnosi na to da se između država članica olakša razmjena informacija iz kaznene evidencije osuđene osobe u državi članici, a druga omogućuje da se poštuje presuda ili presude koje su tako otkrivene.

Druga dilema na koju je naišao Okružni sud u Sofiji odnosila se na pitanje treba li član 3. stav 1. Okvirne odluke 2008/675 tumačiti na način da ta odredba dopušta nacionalni propis kojim je predviđeno da postupak o poštovanju prethodne presude donesene u drugoj državi članici ne može pokrenuti osuđena osoba, nego samo država članica koja je donijela raniju presudu odnosno država članica u kojoj se vodi novi krivični postupak.

Da bi se dao odgovor na ovo pitanje potrebno je prvo ukazati na bugarsko nacionalno zakonodavstvo, tačnije na sadržaj članova 463. do 466. Zakonika o krivičnom postupku, iz kojih proizilazi da se tim članovima uspostavlja poseban postupak prethodnog priznavanja, od strane nadležnih

17) Mišljenje nezavisnog advokata Yvesa Bota, 7.

18) Okvirna odluka Vijeća 2009/315/PUP o organizaciji i sadržaju razmjene podataka kaznene evidencije između država članica (SL 2009., L 93, 23.) od 26.2.2009. godine

Priznavanje presuda među državama članicama evropske unije u novom krivičnom postupku - Praksa suda evropske unije

bugarskih sudova, pravosnažnih presuda koje su donijeli inostrani sudovi, čija je svrha dodijeliti odluci kojom su te presude priznate učinak presude koju je donio bugarski sud. Taj postupak podrazumijeva da se inostrana presuda o kojoj je riječ ispita kako bi se provjerilo jesu li ispunjeni uvjeti iz navedenog člana 463.

Dakle, pitanje se zapravo odnosi na to da li se Okvirnoj odluci protivi to da se poštovanje presude koju je donio sud druge države članice uvjetuje prethodnom provedbom nacionalnog postupka priznavanja te odluke od strane sudova te prve države članice.

Prije svega, u razvoju krivičnopravne saradnje u Evropskoj uniji, nužno je istaći 1990. godinu kada Evropsko vijeće donosi Program iz Tamperea. Program je sadržavao smjernice za saradnju država članica u području policijske i pravosudne saradnje te konkretnе rokove i ciljeve za ostvarivanje. Evropsko vijeće u Tampereu određuje da je na području pravosudne saradnje u krivičnim stvarima među članicama Evropske unije vodeće načelo – načelo međusobnog priznavanja sudskeih odluka (*principle of mutual recognition*). U Programu se ujedno naglašava da je temeljni uvjet za provedbu tog načela povjerenje u pravni sistem drugih članica Evropske unije. Bitne novine u pravni poredak Evropske unije donosi Ugovor iz Lisabona od 13. decembra 2007. obuhvativši i formalno uređenje krivičnog prava u Evropskoj uniji. Naime, dolazi do ukidanja triparitetne strukture kroz unifikaciju tri stupa u jedinstveni pravni poredak. Tim Ugovorom uspostavlja se nadnacionalna nadležnost Evropske unije u krivičnopravnom području, a u skladu s Ugovorom krivično pravo u Evropskoj uniji treba se razvijati na dva osnovna područja: uzajamno priznavanje sudskeih odluka ili pravosudna saradnja u krivičnim stvarima i približavanje zakonodavstva članica na području krivičnog materijalnog prava (čl. 82. i čl. 83.).¹⁹ Na ovom mjestu treba još jednom podsjetiti i na načelo uzajamnog povjerenja među državama članicama u pravu Unije koje ima temeljno značenje s obzirom na to da omogućuje stvaranje i održavanje prostora bez unutrašnjih granica. To načelo svakoj od tih država nalaže, osobito u pogledu područja slobode, sigurnosti i pravde, da smatra, osim u iznimnim okolnostima, da sve ostale države članice poštuju pravo Unije i konkretno

19) I. Krbec, „Priznanje i izvršenje stranih odluka prema Zakonu o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Evropske unije“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 21, broj 2/2014, 402.

temeljna prava priznata tim pravom.²⁰

Okvirnom odlukom 2008/675 je jasno propisano da je izričito zabranjeno preispitivanje presude donesene u jednoj državi članici od strane sudova druge države članice, jer se presude koje su donesene moraju poštovati u onom obliku u kojem su donesene u drugim državama članicama, pa Okvirnu odluku treba tumačiti na način da se protivi tome da se poštovanje, u državi članici, presude koju je prethodno donio sud druge države članice uvjetuje prethodnom provedbom nacionalnog postupka priznavanja te odluke od strane nadležnih sudova te prve države članice, poput onog propisanog članovima 463. do 466. Zakonika o kaznenom postupku Republike Bugarske. Stoga, Republika Bugarska koja je implementirala u svoje zakonodavstvo ovu Okvirnu odluku mora je kao takvu i poštovati, bez da vrši priznavanje i izvršenje presude koju je izrekao inostrani sud.

Sud EU je u više navrata zauzeo stav da se odluke donesene u jednoj državi članici moraju poštovati po automatizmu u drugoj državi članici, a sve u skladu sa Okvirnom odlukom 2008/675. Naime, Sud EU je već ranije, u presudi *Balogh*²¹, istakao da je „*postupak priznanja presude u jednoj državi članici koja je donesena u drugoj državi članici, protivan načelu međusobnog priznavanja presuda i sudske odluke u krivičnim stvarima predviđenim u članu 82. stavu 1. EFEU, koji je zamijenio član 31. UEU-a.*“ Naime, to načelo se protivi tome da priznavanje od strane države članice odluka koje su donijeli sudovi druge države članice bude podvrgnuto provedbi sudskega postupka u tu svrhu u prvoj državi članici, poput posebnog postupka u glavnom postupku. Ovakav postupak priznavanja u značajnoj mjeri bi mogao usporiti upis osuđujućih presuda u kaznenu evidenciju, zatim razmjenu podataka između država članica učiniti komplikovanom, itd., što bi na kraju imalo za posljedicu ugrožavanje ciljeva Okvirne odluke, kao i samih ciljeva Evropske unije.

Dalje, smatramo potrebnim istaknuti i činjenicu da bugarsko nacionalno pravo izričito predviđa pravo osuđenika da pokrene sudske postupak u svrhu određivanja jedinstvene kazne koja odgovara najvišoj od izrečenih kazni kada su sve osude izrekli nacionalni sudovi. Uskratiti to pravo osuđeniku, kojem je sud druge države članice izrekao kaznu, lišilo bi Okvirnu

20) Vidjeti u tom smislu presude N. S. i dr., C-411/10 i C-493/10, EU:C:2011:865, tačke 78. do 80. i Melloni, EU:C:2013:107, tačke 37. i 63

21) C-25/15, EU:C:2016:436, tačka 54., od 9. juna 2016. godine

Priznavanje presuda među državama članicama evropske unije u novom krivičnom postupku - Praksa suda evropske unije

odluku 2008/675 svakog korisnog učinka zato što bi inicijativa bila samo na državnom zastupniku koji nema nužno saznanja o prethodnim inostranim presudama, čije bi nedjelovanje lišilo osuđenika svake mogućnosti da mu se izrekne jedinstvena kazna. Iz toga bi u području slobode, sigurnosti i pravde proizašla diskriminacija između pojedinaca koji se nalaze u usporedivo istoj situaciji. Po toj osnovi isključiva ovlast državnog zastupnika potiče u nacionalnom pravu iz činjenice da inostrana presuda mora biti predmet prethodnog priznavanja, načelo međusobnog priznavanja nalaže priznavanje prethodne presude donesene u drugoj državi članici bez ikakve druge formalnosti, a posebno, kao što to predlaže sud koji je uputio zahtjev, bez pokretanja postupka prethodnog priznanja. Time bi bilo prekršeno načelo ekvivalentnosti, kojim je također nadahnuta filozofija Okvirne odluke 2008/675.²²

Nadležnost Suda EU da donosi prethodne odluke prema članu 35. UEU bila bi lišena većeg dijela svog korisnog učinka kad pojedinci ne bi bili ovlašteni pozivati se na okvirne odluke s ciljem postizanja komfornog tumačenja nacionalnog prava pred sudovima država članica.²³

S obzirom na prethodno navedeno, na pitanje nalaže li se navedenom Okvirnom odlukom da sama osuđena osoba može pokrenuti taj postupak, Sud EU je smatrao da nije potrebno dati odgovor.

Treće pitanje koje je Okružni sud u Sofiji uputio Sudu EU jeste treba li član 3. stav 3. Okvirne odluke 2008/675 tumačiti na način da se toj odredbi protivi da država u kojoj se vodi novi krivični postupak izmijeni način izvršenja kazne koju je izrekla država članica koja je donijela raniju presudu, uključujući slučajevе kada prema nacionalnom pravu druge države članice kazna izrečena prethodnom sudskom odlukom treba konzumirati drugu kaznu ili se u nju uračunati, odnosno treba naređiti njeno zasebno izvršenje.

Naglašavamo da je još jednom potrebno istaknuti smisao i cilj Okvirne odluke 2008/675 koja nalaže da presude koje su prethodno donesene u drugoj državi članici, u načelu treba poštovati u mjeri u kojoj se poštuju prethodne nacionalne presude na temelju nacionalnog prava, te se priznati

22) Mišljenje nezavisnog advokata Yvesa Bota, *op. cit.*, str. 9.

23) J. A. E Vervaele, „Evropsko kazneno pravo i opća načela prava Unije“, Iz stranog i međunarodnog kaznenog prava, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 12, br. 2/2005, 879.

učinci jednakо vrijedni onima priznatim kasnijim presudama u skladu s tim pravom. Okvirnom odlukom se zabranjuje mijenjanje inostrane odluke u okviru njenog jednostavnog poštovanja, tj. da poštovanje prethodne inostrane presude ne može imati takav učinak da se ona ponovo razmatra, a što bi se dogodilo da su se u ovom slučaju primijenila bugarska nacionalna pravila. Ovo pravilo je utvrđeno članom 3. stavom 3. Okvirne odluke 2008/675, jer je ista utvrđena načelom ekvivalentnosti.

Nadalje, poštovanje presude nema takav učinak da presude koje su prethodno donijeli sudovi drugih država članica ili odluke prilikom njihovog izvršenja od strane države članice u kojoj se vodi novi krivični postupak smiju biti izmijenjene ni ukinute. Osim toga, isključuje se i svako ponovo razmatranje tih presuda koje, dakle, treba poštovati u onom obliku u kojem su donesene. Nacionalni sud ne može na temelju Okvirne odluke ponovo razmatrati i izmijeniti načine izvršenja presude koja je prethodno donesena u drugoj državi članici te je već izvršena, među ostalim opozivom uvjetne osude uz kaznu izrečenu tom odlukom i njenom izmjenom u kaznu zatvora. Taj sud ne može, u skladu s tim, narediti ni novo izvršenje tako izmijenjene kazne.

Sud EU je zauzeo stav da član 3. stav 3. Okvirne odluke 2008/675 treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji predviđa da nacionalni sud, kojem je u tu svrhu izvršenja podnesen zahtjev za izricanje jedinstvene kazne oduzimanja slobode kojom se, među ostalim, poštuje kazna izrečena presudom koju je prethodno donio sud druge države članice, u tu svrhu izmijeni načine izvršenja kasnije kazne.

1. Važnost presude C-171/16 i Okvirne odluke 2006/675/PUP

Shodno svemu prethodno navedenom, presuda Suda EU u predmetu C-171/16, Trajan Beškov protiv Sofijske Rajonne prokurature, predstavlja presedan, jer je u ovoj presudi Sud EU po prvi put pozvan da protumači odredbe Okvirne odluke Vijeća 2008/675 o poštovanju presuda među državama članicama Evropske unije u novom krivičnom postupku. Na ovaj način, Sud kao „motor integracije“ nastoji, u ovoj presudi kao i u mnogo-brojnim prije nje, kroz harmonizaciju propisa EU, standarde razvijene u svojoj judikaturi učiniti jasnijima, te postići da između nacionalnih pravnih sistema postoji veća sličnost u propisivanju i primjeni tih standarda. Obaveza poštovanja presuda donesenih između država članica je izravna

posljedica postojanja područja slobode, sigurnosti i pravde koje Unija nudi svojim građanima. Konkretno ostvarivanje tog prostora pretpostavlja da je zakonodavstva i nacionalnu praksu moguće kombinovati tako da njima ne stvori neusklađenost koja bi sprječavala, ne samo međusobno priznavanje, nego i jednostavnu i svakodnevnu pravosudnu saradnju. U protivnom postojala bi područja na kojima bi počinitelji krivičnih djela mogli biti sigurni da će naći utočište, zaštićeni od uhidbenih naloga ili izvršenja kazni koje su zakonito izrečene u drugim državama članicama, ili bi došlo do pojave istovjetnih situacija s kojima se postupa na različit način.²⁴⁾

Smatram još jednom bitnim za istaći da je predmetna presuda od velike važnosti jer ističe važnost primjene Okvirne odluke 2008/675/PUP s obzirom da neizvršenje ili djelimična i nepotpuna primjena Okvirne odluke utiče na pravilno funkcionisanje evropskog pravosudnog područja. Također, može ugroziti legitimna očekivanja evropskih građana jer ne mogu imati koristi od ovog instrumenta, što pomaže u smanjenju rizika od ponovnog prijestupa počinilaca.

Kasna primjena Okvirne odluke bi bila zabrinjavajuća jer njena blagovremena primjena može poboljšati efikasnu administraciju krivičnog pravosuđa pružanjem pravnih sredstava za procjenu krivične evidencije učinitelja i stoga može biti mjera zaštite žrtava. Države članice EU moraju pravilno primjenjivati princip ekvivalentnosti odnosno jednakovrijednosti, te osigurati da su pravni efekti stranih presuda u sistemima krivičnog prava država članica u principu jednaki onima u domaćim presudama. Od izuzetnog je značaja za sve države članice EU da se pridržavaju odredbi Okvirne odluke kako bi ispunile svoje obaveze iz Ugovora.

2. Međunarodna pravna pomoć u Bosni i Hercegovini

Bosna i Hercegovina još uvijek nije članica Evropske unije, pa iz tog razloga možemo samo govoriti o međunarodnoj krivičnopravnoj pomoći, a ne o poštovaju presuda prethodno donesenih u nekoj od država članica EU.

Međunarodna krivičnopravna pomoć predstavlja skup raznovrsnih radnji koje preduzimaju organi u krivičnom postupku i drugi državni organi u jednoj državi s ciljem ostvarivanja prava na kažnjavanje, te suđenja i

24) Mišljenje nezavisnog advokata Yvesa Bota, 6.

izvršenja kazne koja je izrečena u drugoj državi.²⁵ Drugim riječima, međunarodna krivičnopravna pomoć predstavlja skup raznovrsnih radnji koje se preduzimaju u okviru saradnje države u vršenju krivičnog pravosuđa i borbe protiv kriminaliteta. A norme međunarodnog prava o saradnji u suzbijanju kriminaliteta i vršenju drugih aktivnosti u okviru krivičnog pravosuđa nužna su posljedica okolnosti da suverenitet države prestaje na granicama njenog teritorija.²⁶

Saradnja država u okviru krivičnog pravosuđa realizuje se kroz raznovrsne oblike regionalne saradnje, kako za potrebe krivičnog postupka koji je u toku, tako i za ostvarivanje ciljeva nakon pravosnažnog raspravljanja o konkretnom krivičnom djelu. S tim u vezi, univerzalne i regionalne međunarodne norme koje uređuju takvu saradnju među državama odnose se na izručenje ili ekstradiciju, međunarodnu krivičnopravnu pomoć u užem smislu riječi, ustupanje krivičnog gonjenja stranoj državi i priznanje i izvršenje strane krivične presude.²⁷

Izvršenje strane krivične presude predstavlja vrlo složen oblik međunarodne krivičnopravne pomoći, u okviru koje se u zamoljenoj državi, a nakon provedenog postupka, izvršava presuda i njome izrečena sankcija, koja je donesena, odnosno izrečena u državi moliteljici. Ovaj oblik međunarodne pravne pomoći razvijao se vrlo sporo.²⁸

Osnovni pravni izvor Vijeća Evrope na području priznanja i izvršenja stranih krivičnih presuda je Evropska konvencija o međunarodnoj važnosti krivičnih presuda od 28. maja 1970. godine, koja je stupila na snagu 26. jula 1974. godine. BiH ovaj dokument nije potpisala. Ova Konvencija sadrži vrlo bitne stavove u pogledu državnog suvereniteta u okviru krivičnog pravosuđa, kao i ideje o potrebi javnopravne zaštite različitih vrijednosti u domenu izvršenja izrečenih krivičnih sankcija. Sud zamoljene države izriče sankciju prema domaćem pravu, time se utvrđuje izvršnost

25) Lj. Bavcon. et al, *Međunarodno kazneno pravo*, Ljubljana 1997., 138.

26) D. Krapac., *Medunarodna kaznenopravna pomoć; uvod u teoriju međunarodne kaznenopravne pomoći*, Komentar Zakona o međunarodnoj pravnom pomoći u kaznenim stvarima, *Zbirka međunarodnih ugovora Republike Hrvatske u međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima*, Zagreb, 2006., 3.

27) H. Sijerčić – Čolić, *Krivično procesno pravo, Knjiga II, Tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci*, Treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2012., 247 – 248.

28) H. Sijerčić – Čolić, 255.

tuđe presude i izrečene kazne. Sva pitanja vezana za dalje izvršenje kazne odvijaju se prema domaćem pravu ili po zakonu zamoljene države. Prijene go sudija odluči o izvršenju tuđe presude, mora dobiti izjavu osuđenog i saslušati ga u postupku, ukoliko to ta osoba zahtijeva. Na izrečenu presudu se osuđena osoba može žaliti. Zamoljena država može tuđu krivičnu presudu prilagoditi svom zakonodavstvu, ali je vezana za utvrđeno činjenično stanje u pogledu izvršenog krivičnog djela. Prilagođena kazna mora po vrsti i visini odgovarati izrečenoj sankciji i ne smije biti za osuđenog teža od prethodno izrečene sankcije. S obzirom na značaj materije koju uređuje pomenuta Konvencija treba dodati da je Vijeće Evrope pitanje odnosa nacionalnog pravnog poretku prema stranim krivičnim presudama prvi put otvorilo u Evropskoj konvenciji o nadzoru nad uslovno osuđenim ili uslovno otpuštenim osobama, a zatim nastavilo njeno raspravljanje u Evropskoj konvenciji o kažnjavanju delikata u cestovnom saobraćaju i u Evropskoj konvenciji o transferu osuđenih osoba.²⁹

U Bosni i Hercegovini na snazi je Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima³⁰ (ZMPPKS). Radi se o Zakonu koji predstavlja specijalističko legislativno uređenje materije krivičnopravne pomoći, i to na način da uređuje sve relevantne oblike instituta međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima. Ovim zakonom je propisano, između ostalog, da će domaći sud postupiti po molbi države izricanja kazne za izvršenje sudske presude u krivičnim stvarima samo ako je to predviđeno međunarodnim ugovorom i izvršit će pravomoćnu presudu u odnosu na sankciju koju je izrekao strani sud, na način da presudom izrekne sankciju prema krivičnom zakonodavstvu BiH. Važno je napomenuti da se ovim zakonom uređuje način i postupak pružanja međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno ili ako međunarodni ugovor ne postoji.

Članom 63. ZMPPKS-a propisani su uslovi za izvršenje strane sudske presude u krivičnim stvarima.³¹ Stvarna i mjesna nadležnost suda u BiH za

29) H. Sijerčić – Čolić, 257 - 258.

30) Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 53/09

31) Član 63. ZMPPKS-a BiH: Uslovi za izvršenje strane sudske presude u krivičnim stvarima; 1) Ako drugačije nije određeno međunarodnim ugovorom, strana sudska presuda u krivičnim stvarima bit će izvršena samo ako su ispunjeni sljedeći uslovi: a) ako je presuda pravosnažna i ako ju je izrekao nadležni pravosudni organ države izricanja kazne; b) ako je krivično djelo predviđeno

vođenje postupka po molbi za priznanje i izvršenje strane sudske presude u krivičnim stvarima određuje se na isti način kao i za vođenje krivičnog postupka u konkretnom predmetu, kada bi taj postupak bio vođen u BiH.

Do donošenja ZMPPKS-a ova oblast je bila regulisana Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine³² (ZKP BiH), koji nije ovu oblast precizno regulisao, tako da je ona bila nepotpuna. Nijedna odredba nije propisivala sadržaj zamolnice, precizan način komuniciranja sa inostranstvom, način snošenja troškova pružanja međunarodne pravne pomoći, precizno određen organ koji snosi te troškove, posebno u postupcima ekstradicije i transfera osuđenih osoba. Međutim, i pored donošenja ZMPPKS-a potrebno je ukazati na činjenicu da se u pojedinim slučajevima daje primat međunarodnim ugovorima u odnosu na Zakonska rješenja.³³

Tek kada bi Bosna i Hercegovina pristupila Evropskoj uniji i postala punopravna članica iste, došlo bi do sveobuhvatnijeg regulisanja ovog pravnog pitanja. Zbog poređenja navest ćemo primjer susjedne države Republike Hrvatske, koja je do pristupanja Evropskoj uniji imala Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (ZOMPO) i koji još uvijek, u odnosu na druge države koje nisu članice EU, predstavlja glavni izvor unutrašnjeg prava o međunarodnoj krivičnopravnoj pomoći. Međutim, nakon pristupanja EU Republika Hrvatska donosi Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama EU (ZP-

kao krivično djelo i po zakonima BiH; c) ako u vrijeme podnošenja molbe osuđeno lice treba izdržati još najmanje šest mjeseci od izrečene kauzne zatvora; d) ako osuđeno lice da saglasnost za izvršenje; e) da lice koje traži izvršenje sudske presude u krivičnim stvarima nije već osuđeno za to krivično djelo u BiH ili se za to djelo u BiH vodi krivični postupak ili je u BiH oslobođeno od optužbe; f) da izvršenje krivične sankcije nije zastarjelo prema zakonima države izricanja kazne i BiH. 2) Strana sudska presuda u krivičnim stvarima neće biti izrečena ako: a) bi izvršenje bilo u suprotnosti s principima pravnog poretka BiH ili obavezama koje je BiH preuzeila zaključivanjem međunarodnog ugovora i b) ako je krivično djelo za koje se traži izvršenje, prema mišljenju organa u BiH koji donose odluku po molbi, djelo političke ili vojne prirode.

32) Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13

33) N. Sladoje, „Međunarodna pravna pomoć u krivičnim stvarima“, [---

Anali Pravnog fakulteta](https://www.google.ba/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjxmP-GE1YHYAhUCEIAKhcABoQFgg1MAM&url=https%3A%2Fwww.ilearn.gov.ba%2F-Training%2FDownloadTrainingViewDocument%2F3503&usg=AOvVaw0Md85NpAVjh4netF-80G6OD (11.12.2017. godine)</p></div><div data-bbox=)

Priznavanje presuda među državama članicama evropske unije u novom krivičnom postupku - Praksa suda evropske unije

SKS-EU)³⁴. Naime, pristupanjem Republike Hrvatske u Evropsku uniju dolazi do dvojakog uređivanja materije pravosudne saradnje ili pomoći u krivičnim stvarima, sve na temelju činjenice radi li se o pravosudnoj saradnji s državama članicama Evropske unije ili s državama koje nisu članice Evropske unije. Već iz naziva zakona vidi se da se radi o „pravosudnoj saradnji“, dok je Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima govorio o „međunarodnoj pomoći“. Prema ZPSKS-EU postupak saradnje odvija se neposredno između pravosudnih tijela država članica Evropske unije, a pri tome se izvršna vlast „ne miješa“ u odluku pravosudnih tijela, već to čini samo u iznimno rijetkim propisanim situacijama (npr. članci 30. i 37.). Sagledavajući dodatno kako ZPSKS-EU uvodi kao temeljno načelo uzajamnog priznavanja sudskeh odluka i da pri tome na drugačiji način nego ZOMPO uređuje pojedine instrumente iz klasične krivičnopravne pomoći, proizlazilo bi da pravosudna saradnja u krivičnim stvarima s državama članicama Evropske unije predstavlja kvalitetno viši, te učinkovitiji i brži oblik djelovanja pravosudnih tijela na području krivičnog prava s elementima inostranosti.³⁵ Na isti način bi trebalo da postupi i Bosna i Hercegovina kada postane punopravna članica EU; da na njenoj teritoriji bude na snazi jedan implementacijski Zakon koji bi sadržavao razne odluke i direktive Vijeća.

34) Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama EU (Narodne novine broj 91/10, 81/13 i 124/13), stupio na snagu 1. jula 2013. godine

35) I. Krbec, 402. - 403.

III ZAKLJUČAK

Prilikom pristupanja Evropskoj uniji država postaje dio područja slobode, sigurnosti i pravde³⁶ te ulazi u fazu primjene prava Evropske unije uz dužnost da to čini na pravilan i zakonit način. Pravosudna tijela države koja pristupi Evropskoj uniji suočavaju se s nizom novih izazova i obaveza – uključivši i one na području međunarodne krivičnopravne pomoći ili saradnje. U tu svrhu države članice EU su dužne u svoje zakonodavstvo implementirati razne odluke, direktive, smjernice, itd. koje će se direktno i indirektno primjenjivati. Jedna od tih odluka je i Okvirna odluka 2008/675/PUP od 24. jula 2008. godine o poštovanju presuda među državama članicama Evropske unije u novom krivičnom postupku. Ovom se Okvirnom odlukom utvrđuje vodeće načelo jednakovrijednosti inostranih i domaćih presuda u toku novog krivičnog postupka, te načelo da države članice moraju presudi koja je donesena u ostalim državama članicama priznavati učinke jednakovrijedne učincima presude koju su donijeli njihovi vlastiti sudovi u skladu s nacionalnim pravom, bez obzira smatra li nacionalno pravo te učinke činjenicama ili učincima procesnog ili materijalnog prava. Član 34. stav 2. tačka b) UEU daje okvirnim odlukama obavezujući karakter, jer obavezuje države članice u pogledu rezultata koji treba postići, ali ostavlja nacionalnim tijelima vlasti izbor oblika i metoda.

Okvirna odluka ima značajnu dodatnu vrijednost u promicanju međusobnog povjerenja u krivično pravo i sudske odluke u evropskom području pravde jer potiče pravosudnu kulturu u kojoj se prethodne presude donesene u drugoj državi članici u načelu uzimaju u obzir. Ostvarivanje evropskog prostora slobode, sigurnosti i pravde zahtijeva kombinovanje zakonodavne i nacionalne prakse. Međutim, problemi se javljaju kada zakonodavci država članica prilikom implementacije pojedinih odluka ili direktiva na sveobuhvatan i cjelovit način ne urede pojedina procesna pitanja, kao što je bio slučaj u analiziranom predmetu C-171/16 Trajan Beškov protiv Sofijske rajonne prokature, gdje je došlo do niza problema vezanih uz samo priznanje presude donesene u drugoj državi članici, kao i načine izvršenja kazne u jednoj državi članici koja je izrečena u nekoj drugoj državi članici. Navedena presuda je jako važna iz razloga što je u ovom predmetu Sud EU po prvi put pozvan da protumači odredbe Okvirne odluke 2008/675/PUP. U ovoj presudi Sud je po prvi put pozvan da pojasni pojam „novi

36) Područje slobode, sigurnosti i pravde propisano je u članu 3. Ugovora o Evropskoj uniji.

krivični postupak“ u smislu člana 3. stava 1. predmetne Okvirne odluke, te da u slučaju kolizije nacionalnih odredbi sa odredbama Okvirne odluke Vijeća, uvjek treba primjeniti odredbe Odluke, a odredbe nacionalnog zakonodavstva automatski ostaviti neprimijenjenim. Na državama članicama je da iz nacionalnih pravnih sistema uklone odredbe koje su u koliziji sa pravom Evropske unije.

Trajan Beškov kao pojedinac se u ovom slučaju pozvao na odredbe Odluke koja dovoljno određeno i bezuslovno propisuje obaveze država članica, a što je Sud EU u svojoj dosadašnjoj praksi već utvrdio, da se pojedinac može pozivati na subjektivna prava iz odluke nakon njene implementacije u nacionalno zakonodavstvo.

Također, u presudi C-171/16 je naznačeno načelo da se valjana krivična inostrana presuda može uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne ako je djelo kažnjivo i po zakonu države članice u kojoj se traži priznanje. Osudjujućim presudama koje su izrečene u državi članici Evropske unije moraju načelno biti »obezbjeđene ekvivalentne stvarne ili procesne i suštinske posljedice“ u drugim državama članicama, dakle, jednake onima koje se daju domaćim presudama.

S obzirom da Bosna i Hercegovina još nije članica EU, ali je na putu da postane, ista će se naći u situaciji da će se susresti sa istim ili sličnim problemima s kojima se susreću države koje su već članice EU. Naime, dio poteškoća koje se tiču BiH bi se mogao pojaviti u području primjene sudske prakse koja je sada vezana uz područje međunarodne krivične pomoći prema Zakonu o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, iako se u području EU radi o saradnji u krivičnim stvarima između država članica uz primjenu načela uzajamnog priznanja sudske odluka, utemeljenog na visokom stepenu uzajamnog povjerenja u pravne sisteme drugih država članica EU. Problemi unutar EU se javljaju i zbog činjenice da nažalost, veliki broj država ni do danas nije uopće ili je samo djelimično i nepotpuno u svoje zakonodavstvo implementirao okvirne odluke Vijeća i direktive Vijeća kojima se uređuju pitanja pravosudne saradnje u krivičnim stvarima između država članica EU. Sve dok sve države ne implementiraju u potpunosti i na pravilan način odluke i direktive Vijeća Europe ciljevi EU, kao područja slobode, sigurnosti i pravde za sve državljane EU, neće moći biti ostvareni. U Izvještaju komisije Evropskom parlamentu i Vijeću o pro-

vedbi okvirnih odluka 2008/909/PUP³⁷, 2008/947/PUP³⁸ i 2009/829/PUP³⁹ stoji: „*Cilj razvoja područja slobode, sigurnosti i pravde za sve državljane Evropske unije koji je propisan u članu 3. Ugovora o Evropskoj uniji ne može biti ostvaren ako države članice pravilno ne provode instrumente o kojima su se dogovorile. Djelomično i nepotpuno prenošenje okvirnih odluka sprječava primjenu načela uzajamnog priznavanja u području krivičnog pravosuđa. Time se krše i legitimna očekivanja državljana Evropske unije koji gube vrijedan alat kojim se mogu ublažiti negativne posljedice koje na njihov život može imati situacija kada su optuženi ili osuđeni u drugoj državi članici.*“

Lisabonski ugovor uvodi uzajamno priznanje presuda i sudske odluke kao temeljni postulat ostvarivanja krivičnopravnih sadržaja prostora slobode, sigurnosti i pravde. Prema članu 82. stav 1. UFEU: „*Pravosudna saradnja u krivičnim stvarima u Uniji bit će utemeljena na načelu uzajamnog priznavanja presuda i sudske odluke.*“ Lisabonskim ugovorom ovo načelo je prvi put izričito propisano primarnim pravom. Implementacija načela uzajamnog priznavanja presuda i sudske odluke u prostoru slobode, sigurnosti i pravde u EU ne provodi se kroz instrumente međunarodne krivičnopravne pomoći, već u najvećem dijelu kroz krivično procesno pravo. Evropska unija mora i dalje raditi na tome da uspostavlja i mijenja mehanizme krivičnopravne pomoći. Također, potrebno je stalno raditi na ujednačavanju propisa iz oblasti krivičnog procesnog prava. Jedino na taj način može doći do uspostavljanja zajedničkih minimalnih procesnih standarda koji će dovesti do izjednačavanja učinaka stranih i domaćih sudske odluke u nacionalnim krivičnopravnim porecima država članica Evropske unije.

37) Okvirna odluka 2008/909/PUP od 27. novembra 2008. o primjeni načela uzajamnog priznavanje presuda u krivičnim predmetima kojima se izriče kazna zatvora ili mjere koje uključuju oduzimanje slobode s ciljem njihovog izvršenja u Evropskoj uniji

38) Okvirna odluka 2008/947/PUP od 27. novembra 2008. o primjeni načela uzajamnog priznavanja na presude i probacijske odluke s ciljem nadzora probacijskih mjeri i alternativnih sankcija

39) Okvirna odluka 2009/829/PUP od 23. novembra 2009. o primjeni načela uzajamnog priznavanja odluka o mjerama nadzora među državama članicama Evropske unije kao alternative privremenom pritvoru

RECOGNITION OF JUDGMENTS AMONG EU MEMBER STATES IN THE NEW CRIMINAL PROCEDURE - THE PRACTICE OF THE COURT OF THE EUROPEAN UNION

Abstract

The European Union is a place of freedom, security and justice, and that is why the European Union seeks to develop and maintain a genuine area of justice. This is achieved through various mechanisms of harmonization of the legal acts of the European Union and national acts of the Member States of the Union. The cooperation of the states within the criminal justice system is realized through various forms of regional cooperation, both for the needs of the criminal proceedings in progress and for achieving the goals after the final debate on a specific criminal offense. Because of that Framework Decision 2008/675 / PUP of 24 July 2008 on the respect of judgments between the Member States of the European Union in the new criminal procedure was adopted. For the first time in Case C-171/16, Trajan Beškov against the Sofia District Procurator (District Court, Sofia, Bulgaria), the Court of the European Union has discussed about Framework Decision 2008/675/PUP. The paper presents the analysis of the Framework Decision and the mentioned judgment, and emphasized the importance of both of them for the development of criminal law in the European Union.

Key words: mutual recognition of judgments, framework decision, new criminal procedure